

Vilja och uthållighet

Barnkonventionen i länsstyrelserna 2007

Barnombudsmannen samlar regelbundet in uppgifter från myndigheter, landsting, regioner och kommuner för att bevaka deras arbete med barnkonventionen. Vi redovisar i denna rapport länsstyrelsernas svar i 2007 års enkätundersökning.

Detta är tredje gången som länsstyrelserna besvarar en enkät om barnperspektivet i verksamheten, men första gången som vi redovisar deras svar i en separat rapport.

Arbetet med att genomföra barnkonventionen går långsamt. Återigen konstaterar vi att ledningens vilja och uthållighet är avgörande för ett framgångsrikt arbete.

www.bo.se

Vilja och uthållighet

Barnperspektivet i länsstyrelserna 2007

ISBN 978-91-87448-54-8
ISSN 1652-0157

Barnombudsmannen

Postadress: Box 22106, 104 22 Stockholm

Besöksadress: Norr Mälärstrand 6

Telefon: 08-692 29 50

Fax: 08-654 62 77

E-post: bo@bo.se

Webbplats: www.bo.se

Fler exemplar kan beställas från:

Fritzes

ett Wolters Kluwer-företag

106 47 Stockholm Tel 08-690 91 90 Fax 08-690 91 91
order.fritzes@nj.se www.fritzes.se

Innehåll

Förord.....	5
Sammanfattning	7
Bakgrund.....	10
1. Att prioritera och visa tydlighet.....	13
2. Fortbildning har inte prioriterats.....	17
3. Barnkonsekvensanalyser och andra systematiska arbetsätt	19
4. Barns och ungas synpunkter hämtas in främst inom social omvårdnad	22
5. Slutsatser	25
Käll- och litteraturförteckning.....	27
Bilaga	28

Förord

Länsstyrelserna är, ur många aspekter, mycket viktiga aktörer för att öka efterlevnaden av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) i Sverige. De har egna ansvarsområden som direkt berör barn och unga, men de kan även påverka landets alla kommuner att ha mer av ett barnperspektiv när de fattar beslut som berör barn och unga. I länsstyrelsernas egen tillsynsverksamhet kan de efterfråga ungas synpunkter och åsikter. Därmed kan de stimulera olika verksamheter till en ökad medvetenhet om behovet av att väga in barn och ungas åsikter.

För att ett barnperspektiv med utgångspunkt i barnkonventionen ska få fäste i en verksamhet faller ett särskilt stort ansvar på myndigheternas ledning. Ledningens uppgift är att skapa förutsättningar för att arbetet med barnkonventionen ska kunna bedrivas inom myndighetens verksamhet.

I denna rapport konstateras återigen att ledningens vilja och uthållighet är avgörande för ett framgångsrikt arbete med genomförandet av barnkonventionen. Sambandet mellan tydliga uppdrag i regleringsbrev och ett medvetet, effektivt perspektivarbete är även tydligt i 2007 års undersökning.

Barnkonventionen antogs av Sveriges riksdag för snart 19 år sedan. Även om vi ser positivt på den utveckling som sker inom länsstyrelserna så kan vi konstatera att utvecklingen går långsamt. Om det fortsätter att gå långsamt kommer det bli svårt att nå de målsättningar som den nationella strategin satt upp och att leva upp till barnkonventionen. Genom att bli bättre på att lyssna till barn och unga kan vi fatta beslut som blir bättre till sin kvalitet och samhället kan använda de gemensamma resurserna på ett effektivt sätt. Länsstyrelserna kan ta en mycket central roll i detta arbete genom att vara aktiva i perspektivarbetet både i sin egen verksamhet och genom att ställa krav på andra aktörer lokalt och regionalt.

Vuxna måste ta ansvar för att göra verklighet av barnets rättigheter nu!

Lena Nyberg
Barnombudsman

Sammanfattning

Barnombudsmannen har i uppdrag att bland annat bevaka efterlevnaden av barnkonventionen i Sverige. För att kunna följa utvecklingen har vi två gånger, 2005 och 2007, genomfört en särskild enkätundersökning bland länsstyrelserna om deras arbete med barnkonventionen. Barnombudsmannen har också på uppdrag av regeringen gått igenom länsstyrelsernas årsredovisningar för 2005, 2006 och 2007.

Syftet med undersökningen var att få en övergripande bild av hur länsstyrelserna arbetar med genomförandet av barnkonventionen och hur länsstyrelserna lever upp till den nationella strategin och regeringens mål för barnpolitiken.

Barnombudsmannen arbetar med utgångspunkt från ett antal framgångsfaktorer när vi driver på genomförandet av barnkonventionen, men även när vi följer utvecklingen av barnkonventionen. Framgångsfaktorer som vi menar är en förutsättning för ett långsiktigt och hållbart barnperspektiv inom olika verksamheter.

I denna rapport presenterar vi resultaten från 2007 års enkät till länsstyrelserna.

Långsam utveckling pågår

För att ett barnperspektiv med utgångspunkt i barnkonventionen ska få fäste i en verksamhet faller ett särskilt stort ansvar på myndigheternas ledning. Ledningens uppgift är att skapa förutsättningar för att arbetet med barnkonventionen ska kunna bedrivas inom organisationen.

För att få en uppfattning om vilken styrning som finns har vi frågat om beslut har fattats och vilka skrivningar som finns i styrdokumentet. Det är endast fem länsstyrelser som varken har fattat beslut eller har skrivningar om hur de ska arbeta med barnkonventionen. Samtidigt konstaterar vi att det inte verkar finnas den uthållighet som behövs inom flera länsstyrelser, eftersom det inte är samma tretton länsstyrelser som har skrivningar om hur de ska arbeta med barnkonventionen 2007 som 2005. Vi kan också konstatera att länsstyrelserna uttrycker att styrningen genom regleringsbrev är viktig.

Det som är positivt är att vi kan se att det finns ett utvecklingsarbete inom flera länsstyrelser även om alla ännu inte beskriver ett konkret utvecklingsarbete kring inflytande och barnkonsekvensanalyser. Det är också positivt att ett antal länsstyrelser tillsatt en särskild funktion för samordningen av arbetet med barnperspektivet. Samtidigt kan vi se att det inte har avsatts särskilda resurser för ett utvecklingsarbete i lika hög utsträckning som det sker utvecklingsarbete. Detta och att styrningen inte har en kontinuitet föranleder oss att ställa oss frågan om det beror på att arbetet inte är prioriterat från ledningens sida.

Uppföljningen av arbetet är också viktig och det är endast lite mer än hälften av länsstyrelserna som uppger att de har följt upp arbetet.

Utvecklingen av arbetet med barnkonventionen går framåt för länsstyrelserna, om än sakta. Om det fortsätter att gå långsamt kommer det bli svårt att nå de mål som den nationella strategin har satt upp.

Fortbildning har inte prioriterats

Enligt den nationella strategin ska statligt anställda, vars arbete har konsekvenser för barn och ungdomar, erbjudas fortbildning för att kunna säkra sin barnkompetens och sina kunskaper om barnkonventionen. Det är få länsstyrelser, sju, som har erbjudit sin personal utbildning under 2006–2007. Samtidigt kan vi se att det finns de länsstyrelser som inte uppgivit att de har erbjudit sin personal utbildning, trots att Barnombudsmannen varit med och föreläst. Detta kan tyda på att det saknas en medvetenhet och planering av utbildningsinsatserna inom en del länsstyrelser.

Det är också ganska många länsstyrelser som uppger att kunskapen varken är stor eller liten inom myndigheten. Detta kan förstås betyda att det verkligen är så, men vi vet också att om det finns fem svarsalternativ och man är osäker så väljer man mittenalternativet. Det skulle i så fall tyda på en osäkerhet även kring hur stor kunskapen verkligen är.

Samtidigt är det tydligt att behovet av fortbildning finns, främst kring barnkonventionens praktiska omsättning.

Fortfarande för få barnkonsekvensanalyser

Enligt den nationella strategin ska barnkonsekvensanalyser göras vid statliga beslut som rör barn. Regeringens målsättning är att barnkonventionens anda och intentioner ska återspeglas i allt beslutsfattande och alla verksamheter som rör barn.

Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. Ett sätt att beakta barnets bästa är att genomföra barnkonsekvensanalyser.

Sammantaget kan Barnombudsmannen konstatera att det finns mer att önska när det gäller arbetet med barnkonsekvensanalyser. Det är få länsstyrelser som uppvisar ett tydligt och målmedvetet arbete med barnkonsekvensanalyser. Social tillsyn skiljer sig, här kan vi se att det finns ett tydligt barnperspektiv i arbetet men det framgår inte att det sker på ett systemetiskt sätt. I det så kallade barnuppdraget kan vi se att till exempel barns och ungas synpunkter finns med i tillsynen, men det vore intressant att studera hur styrningen för arbetet ser ut. Barnombudsmannen skulle önska att det fanns ett mer aktivt arbete kring barnkonsekvensanalyser inom fler verksamheter.

Barns och ungas synpunkter hämtas in främst inom social tillsyn

Enligt den nationella strategin ska barns och ungdomars inflytande i samhälls- och trafikplaneringen utvecklas. Målet för barnpolitiken är bland annat att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till delaktighet och inflytande. Regeringens målsättning är också att barnkonventionens anda och intentioner ska återspeglas i allt beslutsfattande och alla verksamheter som rör barn. Enligt barnkonventionens artikel 12 ska alla barn och unga ges möjlighet att framföra och få respekt för sina åsikter i frågor som berör dem.

Barnrättskommittén menar att Sverige ska garantera att beslut som är relevanta för barnet innehåller information om hur barnets åsikter hämtades in, i vilken utsträckning barnets åsikter accepterades och varför.

Även när det gäller barns och ungas möjligheter till inflytande så finns det mer att önska enligt Barnombudsmannen. Styrningen verkar inte vara tydlig och vi skulle vilja se ett

tydligare systematiskt arbete kring barns och ungas möjligheter till inflytande inom länsstyrelsernas verksamheter, inte bara social tillsyn.

Det finns några positiva tendenser genom att fler former för barns och ungas inflytande har börjat utvecklas och att barns och ungas synpunkter tycks efterfrågas i en något högre utsträckning.

Tydligare uppdrag efterfrågas

När vi frågar länsstyrelserna om vad de anser behövs för att driva arbetet med barnkonventionen vidare inom myndigheten svarar majoriteten tydliga uppdrag i regleringsbrev och att fortsatta utbildningsinsatser behövs jämte ledningens stöd för frågan. Vikten av regleringsbrev och den kommande instruktionen för länsstyrelserna bekräftades vid det fokussamtal som Barnombudsmannen hade under 2007 med ett antal länsstyrelser.

Barnombudsmannen konstaterar ännu en gång att ledningens vilja och uthållighet är av stor betydelse för ett framgångsrikt arbete med genomförandet av barnkonventionen.

Bakgrund

Barnombudsmannens roll

I sin pådrivande roll har Barnombudsmannen genom åren tagit fram olika stödmaterial till statliga myndigheter, kommuner och landsting samt genomfört en rad kunskapsöverförande insatser i form av konferenser, föreläsningar, erfarenhetsutbyten och rådgivning.

Bevakningen av barnkonventionens efterlevnad handlar dels om att följa lagstiftning och dess tillämpning, dels om att uppmärksamma att myndigheter, kommuner och landsting i övrigt förverkligar konventionen i sin verksamhet.

För att följa utvecklingen av ett systematiskt arbete med barnkonventionen i statliga myndigheter har Barnombudsmannen sedan 1998 vart annat år genomfört enkätundersökningar om barnkonventionens genomförande i ett urval av statliga myndigheter, länsstyrelserna har varit en del av det urvalet.

Enkäterna har utvecklats genom åren och 2005 fick länsstyrelserna en särskild enkät för att vi skulle kunna få en bättre bild av hur det ser ut för just länsstyrelserna. Enkäten har ytterligare utvecklats 2007 och synpunkter på enkäten har hämtats in från ett antal länsstyrelser. I denna rapport presenterar vi resultaten från 2007 års enkät till länsstyrelserna.

Målet för barnpolitiken är bland annat att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till delaktighet och inflytande. Regeringens målsättning är också att barnkonventionens anda och intentioner ska återspeglas i allt beslutsfattande och alla verksamheter som rör barn.

Enligt den nationella strategin för förverkligandet av barnkonventionen ska barnkonsekvensanalyser göras vid statliga beslut som rör barn, men även barns och ungdomars inflytande i samhälls- och trafikplaneringen ska utvecklas. Dessutom ska statligt anställda, vars arbete har konsekvenser för barn, erbjudas fortbildning för att stärka sin barnkompetens och sina kunskaper om barnkonventionen.

För att ta reda på hur länsstyrelserna arbetar med barnkonsekvensanalyser och barns inflytande i verksamheten har vi lagt stor vikt i enkäten på dessa två områden. Vi ställde också ett antal frågor om hur myndigheterna genom styrning och uppföljning skapar förutsättningar för att ett barnperspektiv ska införlivas i verksamheterna.

Barnombudsmannen har genom åren visat på en rad faktorer som är nödvändiga för ett framgångsrikt genomförande av barnkonventionen/barnperspektivet i länsstyrelserna. Framgångsfaktorerna bygger på en rapport som Ekonomistyrningsverket tog fram år 2000 och som bygger på en analys av hur man arbetat med att genomföra jämställdhets-, hälso- och miljöperspektiv och från de erfarenheter som Sida och Vägverket då hade från sitt arbete med att genomföra ett barnperspektiv.

- Ledningens entydiga stöd och engagemang
- Arbeta in perspektivet i centrala styrdokument
- Utbildning och information
- Utgå från befintliga arbetsprocesser

- Ekonomiska och personella resurser
- Dialog och erfarenhetsöverföring
- Uppföljning och utvärdering

Länsstyrelsernas roll

Länsstyrelsen har en unik ställning i det svenska demokratiska systemet. De är en viktig länk mellan människor och kommuner å ena sidan och regering, riksdag och centrala myndigheter å den andra.

Länsstyrelsen är också den mest mångsidiga myndigheten med frågor som spänner över hela samhällsområdet. Här finns därför en mängd olika kompetenser: jurister, biologer, arkitekter, agronomer, jägmästare, ingenjörer, informatörer, arkeologer, socionomer, veterinärer, samhällsvetare, ekonomer med flera. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet med tillsynsansvar, en servicemyndighet och en överklagandeinstans. Till länsstyrelsens politikområde hör regional samhällsorganisation.

Länsstyrelsen ska bland annat:

- fullfölja de nationella målen
- samordna länets olika intressen
- främja länets utveckling
- fastställa regionala mål
- värna om rättssäkerheten i varje ärende

Som länk mellan medborgarna och kommunerna är det viktigt att också ha en dialog med medborgarna, inte minst de yngsta medborgarna under 18 år. På så sätt spelar länsstyrelsen en viktig roll för förverkligandet av barnkonventionen.

Styrning genom regleringsbrev

Länsstyrelserna har sedan 2003 haft återrapporteringskrav kring barnkonventionen i sina regleringsbrev. De flesta återrapporteringskraven har berört verksamhetsgrenen social tillsyn. Ett undantag var 2004 då samtliga länsstyrelser hade i uppdrag att kartlägga i vilken omfattning myndighetens verksamheter rör barn och redovisa de åtgärder som behövs för att utveckla och förbättra barnperspektivet i verksamheterna. Detta följdes också upp genom 2006 års regleringsbrev.¹

Länsstyrelserna har från och med 2008 även fått skrivningar i sin instruktion med bäring på barnkonventionen. Länsstyrelsen ska inför beslut eller andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för flickor och pojkar, och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa.

Syfte

Syftet med studien är att få en övergripande bild av hur länsstyrelserna arbetar med genomförandet av barnkonventionen och hur länsstyrelserna lever upp till den nationella strategin och regeringens mål för barnpolitiken.

---

¹ Se bilaga 1.

Metod

Enkäten var utformad som en webbenkät och skickades ut under september 2007 till samtliga 21 länsstyrelser. I februari 2008 hade samtliga 21 länsstyrelser inkommit med svar.

Förutom enkäten har Barnombudsmannen under hösten 2007 genomfört ett fokussamtal med utgångspunkt i de preliminära resultaten från undersökningen. Åtta länsstyrelser deltog under fokussamtalet². Under fokussamtalet diskuterades förutsättningar för ett systematiskt arbetssätt, barnkonsekvensanalyser och former för inflytande. En övning kring vad länsstyrelserna anser vara en värdefull insats, vad en mindre värdefull insats är samt vad de önskar för stöd framöver från Barnombudsmannen genomfördes.

Barnombudsmannen lämnade den 1 april 2008 en rapport till Socialdepartementet, *Myndigheternas återslag kring barnperspektivet – Bedömningar och analyser, Sammanställning av redovisningar*, som också ligger till grund för de bedömningar och slutsatser som görs i denna rapport.

---

² Deltagande länsstyrelser vid fokussamtal 2007-12-07: Gotland, Halland, Uppsala, Västra Götaland, Västernorrland, Blekinge, Värmland, Gävleborg.

1. Att prioritera och visa tydlighet

1999 antog Sverige en nationell strategi för förverkligandet av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Strategins målsättning är att barnkonventionen ska genomsyra myndigheters beslutsfattande och verksamhet. Arbetet med barnkonventionen är därför en angelägenhet för alla medarbetare. Emellertid faller ett särskilt stort ansvar på myndigheternas ledning. Ledningens uppgift är att skapa förutsättningar för att arbetet med barnkonventionen ska kunna bedrivas inom organisationen.

Vikten av beslut och skrivningar

För att få en uppfattning om det finns ett tydligt stöd från ledningen ställde vi ett antal frågor om beslut hade fattats och på vilket sätt detta återspeglades i olika styrdokument.

Uthålligheten saknas i styrningen

Totalt är det tio länsstyrelser som uppger att de fattat beslut om att arbeta utifrån barnkonventionen och de flesta har fattat besluten mellan 2002 och 2007.

År	Skrivningar i interna styrdokument	Varav i årets verksamhetsplanering
2001	7	7
2003	8	8
2005	12	9
2007	13	9

Totalt antal länsstyrelser: 21

Tretton länsstyrelser har skrivningar om hur de ska arbeta med utgångspunkt i barnkonventionen i interna styrdokument, främst i verksamhetsplanen men även genom en särskild handlingsplan eller strategi för barnkonventionens genomförande. Några länsstyrelser uppger också att barnkonventionen finns med i deras antidiskrimineringsstrategi.

I jämförelse med 2005 har det inte skett någon större ökning, från tolv till tretton länsstyrelser som själva uppgav att de hade skrivningar om barnkonventionen i något internt styrdokument, men det är inte fullt ut samma länsstyrelser som uppger att de har skrivningar 2007 som uppgav att de hade det 2005.

Av de tolv som 2005 uppgav att de hade skrivningar är det sex som 2007 uppger att de har skrivningar om hur länsstyrelsen ska arbeta med utgångspunkt i barnkonventionen i interna styrdokument, två uppger att de fattat beslut om att arbeta utifrån barnkonventionen men uppger inte att det finns skrivningar om hur de ska arbeta med utgångspunkt i barnkonventionen och tre uppger alternativet "varken eller" 2007.

Det var fem länsstyrelser som svarade att de inte hade skrivningar 2005 varav fyra 2007 uppger att de har skrivningar i de interna styrdokument och en länsstyrelse som uppger att de fattat beslut. Av detta kan man dra slutsatsen att beslut eller skrivningar i styrdokument inte garanterar en uthållighet i arbetet utan det krävs att ledningen prioriterar arbetet år efter år.

Sammantaget är det sexton länsstyrelser som har fattat beslut om att arbeta utifrån barnkonventionen och/eller har särskilda skrivningar om hur de ska arbeta utifrån barnkonventionen i sina styrdokument, sju av dessa har både fattat beslut och angivit hur de ska arbeta i styrdokument för verksamheten. Det finns också de som fattat beslut men inte har skrivningar och tvärtom.

Vilka är målsättningarna?

Skrivningarna i de olika styrdokumenten handlar om att öka kunskapen om barnkonventionen (5), att öka barnkompetensen (5), om att utveckla barns och ungas möjligheter till inflytande i frågor som berör dem (3) och att synliggöra barnets bästa i beslutsprocesser som rör barn och unga (6).

I de öppna svaren anges även att barnperspektivet ska integreras i tillsynen, att barnperspektivet ska lyftas fram i länsstyrelsens tvärssektoriella arbete och genom fortsatt arbete utifrån den kartläggning som gjorts angående vilka områden som berör barn.

Ledningens prioriteringar

De som inte fattat beslut om att arbeta utifrån barnkonventionen fick frågan om varför de inte gjort det och då framkom en rad olika skäl, bland annat att eftersom riksdagen antagit barnkonventionen behövs inte ett extra beslut på länsstyrelsen, eller att kunskap finns ändå inom länsstyrelsen och att barnperspektivet genomsyrar verksamheten. Ett skäl är att man redan arbetar med andra perspektiv och att man successivt arbetar för att få in alla perspektiv och att det råder "perspektivträngsel". Ytterligare ett är att de inte brukar ta formella beslut om att arbeta utifrån olika konventioner eller liknande. Ett annat skäl är att länsstyrelsens verksamhet styrs av regleringsbrev.

Utvecklingsarbete och samordning

Att börja arbeta med ett nytt perspektiv kan innebära stora eller små förändringar beroende på vilken typ av verksamhet det rör sig om. Förändringarna kan komma att innebära kostnader till exempel för personal. Oavsett graden av förändring är det viktigt att ge medarbetarna tid att utveckla sitt arbete till att omfatta det nya perspektivet.

Utveckling pågår

Tretton länsstyrelser uppger att de bedriver utvecklingsarbete kring arbetet med barnkonventionen. Det är inte lika många som uppger att de också avsatt resurser för utvecklingsarbete vilket sex uppger att de gjort. Att de särskilt bedriver utvecklingsarbete kring barnkonsekvensanalyser uppger fyra och nio uppger att de bedriver utvecklingsarbete kring inflytande.

Sju har angett att de har en särskild samordningsfunktion eller liknande för arbetet med barnkonventionen. När funktionen beskrivs så ser det lite olika ut. Samordningsansvaret ligger hos någon på samhällsbyggnadsenheten och hos en annan inom den sociala funktionen, en tredje har en årsarbetskraft som arbetar med mänskliga rättigheter med fokus på integration och barn och det breda anslaget mänskliga rättigheter, men på grund av regleringsbrevet för 2007 har de kommit att koncentrera sig på arbetet kring antidiskriminering. Den fjärde varianten har till uppgift att utveckla ett systematiskt barnperspektiv inom länsstyrelsen samt att ge stöd i det lokala arbetet med barnkonventionen. Det är också en som svarar att från och med 2008 kommer en person som del av en tjänst att samordna barnperspektivet.

Samtliga länsstyrelser som har en samordningsfunktion svarar också att de bedriver utvecklingsarbete kring barnkonventionen, de länsstyrelserna har också fattat beslut och/eller har skrivningar i styrdokumentet om barnkonventionen.

	Antal Ja-svar
Bedriver utvecklingsarbete kring arbetet med barnkonventionen	13
Samordningsfunktion	7

Antal länsstyrelser: 21

Samverkan sker ibland

Av alla länsstyrelserna har tretton under de senaste två åren samverkat med någon annan aktör i syfte att driva på arbetet med barnkonventionen. Exempel på aktörer är andra länsstyrelser, Barnombudsmannen, regionala kommunförbund, kommuner, landsting och frivilligorganisationer. De flesta har samverkat i samband med att en konferens har anordnats.

Uppföljning

Uppföljning och utvärdering är användbara metoder då de visar hur barnperspektivet har beaktats och vilka effekter besluten verkligen fått.

Totalt är det tretton länsstyrelser som svarar att uppföljning sker. Uppföljning sker inom sex länsstyrelser genom den löpande verksamhetsuppföljningen, i en genom halvårsuppföljning samt en genom revision. Nio uppger också att uppföljning sker på annat sätt. I Skåne beskriver de till exempel att det görs en regional analys av Skånes kommuners efterlevnad av barnkonventionen med utgångspunkt i Barnombudsmannens återkommande kommunenkät samt att uppföljningen inom länsstyrelsen också sker genom uppföljningssamtal med sektionscheferna.

När vi frågade varför länsstyrelserna inte följt upp arbetet med barnkonventionen svarade de att det inte finns med i regleringsbrevet, att arbetet inte sker med någon planmässighet vilket medför att uppföljningar inte heller sker samt att de inte satt upp mätbara mål.

Kunskap om barns livsvillkor

Barnkonventionens artikel 2, som slår fast alla barns lika värde och lika rätt till barnkonventionens rättigheter och skydd mot diskriminering på grund av till exempel kön, börd, etniskt och socialt ursprung, handikapp eller ställning i övrigt, ställer krav på kartläggningar och datainsamlingar kring barns och ungas livsvillkor.

Elva länsstyrelser hämtar in kunskap om barns och ungas livsvillkor genom egna kartläggningar och tretton gör det på annat sätt. Endast en länsstyrelse svarar att den inte samlar in kunskap om barns och ungas livsvillkor men att det finns anledning att göra det. Ingen av de tillfrågade länsstyrelserna bedriver forskning om barn inom sina olika verksamheter.

Sammanfattande kommentar

För att ett barnperspektiv med utgångspunkt i barnkonventionen ska få fäste i en verksamhet faller, som vi tidigare understrukt, ett särskilt stort ansvar på myndigheternas ledning.

Ledningens uppgift är att skapa förutsättningar för att arbetet med barnkonventionen ska kunna bedrivas inom organisationen.

För att få en uppfattning om vilken styrning som finns har vi frågat om beslut har fattats och vilka skrivningar som finns i styrdokumentet. Det är endast fem länsstyrelser som varken har fattat beslut eller har skrivningar om hur de ska arbeta med barnkonventionen. Samtidigt konstaterar Barnombudsmannen att det inte verkar finnas den uthållighet som behövs inom flera länsstyrelser eftersom det inte är samma tretton länsstyrelser som har skrivningar om hur de ska arbeta med barnkonventionen 2007 som 2005. Vi kan också konstatera att länsstyrelserna uttrycker att styrningen genom regleringsbrev är viktig.

Det som är positivt är att vi kan se att det finns ett utvecklingsarbete inom flera länsstyrelser även om alla ännu inte beskriver ett konkret utvecklingsarbete kring inflytande och barnkonsekvensanalyser. Det är också positivt att ett antal länsstyrelser tillsatt en särskild funktion för samordningen av arbetet med barnperspektivet. Samtidigt kan vi se att det inte har avsatts särskilda resurser för ett utvecklingsarbete i lika hög utsträckning som det sker utvecklingsarbete. Detta och att styrningen inte har en kontinuitet föranleder oss att ställa oss frågan om det beror på att arbetet inte är prioriterat från ledningens sida.

Uppföljningen av arbetet är också viktig och det är endast lite mer än hälften av länsstyrelserna som uppger att de följer upp arbetet.

2. Fortbildning har inte prioriterats

Enligt den nationella strategin ska statligt anställda, vars arbete har konsekvenser för barn och ungdomar, erbjudas fortbildning för att kunna säkra sin barnkompetens och sina kunskaper om barnkonventionen.

Få har erbjudit personalen fortbildning

I enkäten ställde vi frågor till länsstyrelsen om de hade erbjudit sin personal fortbildning under 2006 och 2007 och vad fortbildningen omfattat.

Sju länsstyrelser har erbjudit sin personal fortbildning under 2006 och 2007 om hur man praktiskt arbetar med barnkonventionen och tio har erbjudit fortbildning kring barnkompetens som är relevant för verksamheten.

På frågan varför de inte erbjudit personalen fortbildning svarar de främst att det inte har prioriterats men även att det inte står i regleringsbrevet, tidsbrist eller att man istället fått en bred utbildning kring mänskliga rättigheter. En länsstyrelse uppger som skäl att de istället har med skriftlig information om barnkonventionen i introduktionen av nyanställda. En länsstyrelse lyfter också fram att även erfarenhetsutbyte med andra länsstyrelser har ett kompetenshöjande värde.

Kunskapen varken stor eller liten

När vi frågade om deras upplevelse av hur stor kunskapen om barnkonventionen är i olika kategorier inom länsstyrelsen svarade de att kunskapen om barnkonventionen är varken stor eller liten bland både ledning, chefer, handläggare och övrig personal med viss variation. De beskriver också att behovet av kunskap om barnkonventionen främst finns bland chefer (19) och handläggare (20) men även inom ledningsfunktioner (15).

Kunskapen om barnkonventionen

	Mycket stor	Ganska stor	Varken stor eller liten	Ganska liten	Mycket liten	Totalt
Ledning	2	6	9	3	1	21
Chefer	0	5	11	4	1	21
Handläggare/tjänstemän	0	4	12	4	1	21
Övriga anställda	0	1	11	7	2	21

Antal länsstyrelser: 21

Tolv länsstyrelser har haft erfarenhetsutbyte under 2006 och 2007 med andra länsstyrelser, kommuner, Barnombudsmannen, Boverket, Vägverket och MR-delegationen.

Behov av fortbildning

Trots att fortbildning inte varit en prioriterad fråga uttrycker länsstyrelserna i enkäten för 2007 att de främst har behov av fortbildning om hur man arbetar med barnkonventionen i praktiken (19), erfarenhetsutbyte (15) samt vårt skriftliga material (16). Tretton länsstyrelser uppger att de har behov av lärande exempel och rådgivning. Elva uppger ett behov av fortbildning om barnkonventionens innehåll.

Länsstyrelserna beskriver att de har behov av konkreta exempel på hur barnperspektivet kan integreras i olika verksamhetsområden och verksamhetsanpassad utbildning, men även behov av kunskap om barnkonventionen, barnkonsekvensanalyser och barnbokslut.

Den här bilden bekräftades också när vi träffade ett antal länsstyrelser och genomförde ett fokussamtal bland annat om Barnombudsmannens insatser. Framöver önskar de fortsatta årliga fokussamtal, en lansering av Barnombudsmannens kommande stödmaterial hos respektive länsstyrelse samt att det förankras hos ledningen.

Värdefulla insatser enligt länsstyrelserna skulle också vara att föra upp frågan till landshövdinggruppen och länsrådsgruppen för att öka trycket i frågan samt att informera chefer och arbetsledare. Genomgående fanns det också ett önskemål om att nå alla inom länsstyrelserna så att länsstyrelserna inte skulle skicka iväg en ansvarig på en utbildningsdag. Den typen av insatser skulle också planeras i samarbete med länsstyrelserna, bland annat borde en satsning kring det kommande stödmaterial planeras i samarbete med länsstyrelserna. Insatserna ska inte vara för teoretiska, budskapet bör inte göras svårare än det är och heller inte innehålla förstorande ord. Stödmaterial ska vara korta och lättillgängliga.

Samverkan sker ibland

Av alla länsstyrelserna har tretton under de senaste två åren samverkat med någon annan aktör i syfte att driva på arbetet med barnkonventionen. Exempel på aktörer är andra länsstyrelser, Barnombudsmannen, regionala kommunförbund, kommuner, landsting och frivilligorganisationer. De flesta har samverkat i samband med att en konferens har anordnats.

Sammanfattande kommentar

Enligt den nationella strategin ska statligt anställda, vars arbete har konsekvenser för barn och ungdomar, erbjudas fortbildning för att kunna säkra sin barnkompetens och sina kunskaper om barnkonventionen. Det är få länsstyrelser, sju, som erbjudit sin personal utbildning under 2006–2007. Samtidigt kan vi se att det finns de länsstyrelser som inte angivit att de erbjudit sin personal utbildning trots att Barnombudsmannen varit med och föreläst. Detta kan tyda på att det saknas en medvetenhet och planering av utbildningsinsatserna inom en del länsstyrelser.

Det är också ganska många länsstyrelser som uppger att kunskapen varken är stor eller liten inom myndigheten. Detta kan förstås betyda att det verkligen är så, men vi vet också att om det finns fem svarsalternativ och man är osäker så väljer man mittenalternativet och det skulle i så fall tyda på en osäkerhet även kring hur stor kunskapen verkligen är.

Samtidigt finns det en tydlighet i att behovet av fortbildning finns, främst kring barnkonventionens praktiska omsättning.

Barnombudsmannen skulle önska att det fanns en högre och mer långsiktig ambition med fortbildning inom länsstyrelserna. En fortbildningsplan skulle kunna vara ett sätt att tydliggöra fortbildningen inom organisationen.

3. Barnkonsekvensanalyser och andra systematiska arbetssätt

Enligt den nationella strategin ska barnkonsekvensanalyser göras vid statliga beslut som rör barn. Regeringens målsättning är att barnkonventionens anda och intentioner ska återspeglas i allt beslutsfattande och alla verksamheter som rör barn. Länsstyrelserna har också haft åiterrapporteringskrav i regleringsbrev kring barnkonsekvensanalyser.

Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. Ett sätt att beakta barnets bästa är att genomföra barnkonsekvensanalyser.

Tydliga anvisningar saknas

För att kunna bedöma om det finns en tydlig styrning kring barnkonsekvensanalys frågade vi om det fanns tydliga anvisningar.

År 2005 kunde vi konstatera att få länsstyrelser verkade ha tydliga anvisningar om att göra barnkonsekvensanalyser och att en utveckling av fler skulle vara välkommen. Vi har mellan åren 2005 och 2007 formulerat om frågorna i den återkommande enkäten till länsstyrelserna för att anpassa frågorna utifrån länsstyrelsernas verksamhet. Detta innebär att vi inte kan göra några direkta jämförelser på alla områden, men bilden ser i alla fall något annorlunda ut.

Det är fortfarande så att det är få som har anvisningar om att barnkonsekvensanalyser ska göras. Länsstyrelsen i Kalmar och Halland uppger att de har utfärdat direktiv om att barnkonsekvensanalyser ska göras. Länsstyrelserna i Västra Götaland och Skåne har utvecklat en egen modell för att göra barnkonsekvensanalyser. 2005 var det två länsstyrelser, Halland och Västra Götaland, som uppgav att de hade egna anvisningar om hur konsekvenserna av beslut för barn och unga ska analyseras, men då endast inom samhällsplanering och boende.

Anledningen till att det saknas direktiv är enligt länsstyrelserna lite olika men främst handlar det om att frågan inte har prioriterats, men det är också ett antal som uppger att det finns planer på riktlinjer och en länsstyrelse har ett utkast på gång. En länsstyrelse hade tagit fram en mall för barnkonsekvensanalyser på några pilotenheter men arbetet gick trögt och menade att ledningen inte heller tagit ett sådant grepp på frågan. En annan myndighet hade börjat med en checklista och skulle sedan gå vidare med barnkonsekvensanalyser.

	Direktiv om BKA	Bedriver utveckling kring BKA	Har utvecklat egen modell	Använder Barnombudsmannens modell
Ja	2	4	2	6
Nej	19	17	19	15

Antal länsstyrelser: 21

Identifierat beslutsprocesser inom social omvårdnad

Barnkonventionens anda och intentioner ska återspeglas i allt beslutsfattande och alla verksamheter som rör barn varför vi frågade om ledningen hade identifierat vilka beslutsprocesser som berör barn.

Sexton länsstyrelser uppger att de har identifierat vilka beslutsprocesser som berör barn och unga inom samhällsplaneringen och samtliga har gjort det inom social omvårdnad (21). Tio har identifierat beslutsprocesser inom krishantering, skydd mot olyckor, elva inom miljöskydd, tolv inom naturvård och åtta inom kulturmiljö. När det gäller fiske är det bara fem som har gjort det, åtta inom trafik och körkort. Inom integration och jämställdhet har elva länsstyrelser identifierat beslutsprocesser och åtta inom regional ekonomi och utveckling. Sju inom livsmedelskontroll och djurskydd, tio avseende lantbruk. Fem uppger annat än de fasta svarsalternativen och beskriver då att det skett inom bland annat naturrum och rättsenheten till exempel lokala trafikföreskrifter, kameraövervakning och överförmyndartillsyn.

De länsstyrelser som enligt årsredovisningar angett att de genomfört kartläggning av myndighetens verksamhet som berör barn återfinns bland de som identifierat beslutsprocesser inom flera verksamheter.

Andra systematiska arbetsätt finns

Att analysera konsekvenserna för barn kräver ett systematiskt arbetsätt och för att fånga in om det finns andra systematiska arbetsätt ställde vi en fråga om det fanns.

Tio länsstyrelser uppger att de använder något annat systematiskt arbetsätt för att synliggöra barnets bästa i beslutsprocesser. Andra sätt är till exempel mallar för yttranden angående detaljplaner, checklista som en hjälp för att reflektera över om beslutet berör barn och på vad sätt. Vid granskningar av bidragsansökningar avseende våld mot kvinnor och deras barn har en länsstyrelse ett systematiskt arbetsätt för att synliggöra barnets bästa. En länsstyrelse har genomfört ett projekt med ett antal kommuner "Stärkt skydd för utsatta barn" som grundar sig på ett systematiskt förhållningssätt som utredningsmetod i socialtjänstverksamheten. Projektplaner inom social omvårdnad där ställning ska tas till hur barn berörs är ytterligare ett exempel.

Ett svagt utvecklingsarbete

Vi frågade också särskilt om det bedrivs utvecklingsarbete kring barnkonsekvensanalyser för att få en bild av vilka möjligheter som ges inom verksamheten för att fördjupa sig i frågan och för att se om det finns länsstyrelser som är på gång.

Det är fyra länsstyrelser som bedriver utvecklingsarbete kring barnkonsekvensanalyser inom sina verksamheter fördelat enligt följande, samhällsplanering och boende (2), social omvårdnad (2), krishantering, skydd mot olyckor (1), miljöskydd (1), naturvård (1), kulturmiljö (1), fiske (1), trafik och körkort (1), jämställdhet (1), integration (1) samt inom landsbygdsprogrammet (1).

Tillsyn

Länsstyrelsen har en särskilt viktig roll genom tillsynen. Vi ville vid sidan av att fråga om barnkonsekvensanalyser och andra systematiska arbetsätt särskilt ställa frågor om barnperspektivet inom tillsynen.

När vi frågar om barnperspektiv finns med som en variabel i tillsyn över olika verksamheter svarar samtliga länsstyrelser (21) ja när det gäller social omvårdnad och sex avseende samhällsplanering och boende. Barnperspektivet finns med i tillsynen inom miljöskydd i fyra länsstyrelser och krishantering, skydd mot olyckor i fem länsstyrelser och inom naturvård, jämställdhet, integration, livsmedelskontroll och djurskydd i två länsstyrelser. Barnperspektivet finns även med inom överförmyndarverksamheten i två länsstyrelser.

För att säkerställa ett barnperspektiv i verksamheten anser Barnombudsmannen att arbetet bör bedrivas systematiskt. När vi frågar om det finns ett *systematiskt* barnperspektiv med i det egna tillsynsarbetet, till exempel att länsstyrelsen hämtat in synpunkter direkt från barn och unga inom olika områden som de berörs av, är det endast Länsstyrelsen i Stockholm som svarar att det finns.

Det finns en viss svårighet med tolkningen av svaren då länsstyrelserna svarar olika på alla områden utom social omvårdnad avseende huruvida de bedriver tillsyn eller inte inom områdena.

Genom länsstyrelsernas rapport *Socialtjänsten och barnen* bekräftas bilden av att det finns ett barnperspektiv inom den sociala tillsynen i de allra flesta länsstyrelserna.³

Sammanfattande kommentar

Enligt den nationella strategin ska barnkonsekvensanalyser göras vid statliga beslut som rör barn. Regeringens målsättning är att barnkonventionens anda och intentioner ska återspeglas i allt beslutsfattande och alla verksamheter som rör barn.

Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Ett sätt att beakta barnets bästa är att genomföra barnkonsekvensanalyser.

Sammantaget kan Barnombudsmannen konstatera att det finns mer att önska när det gäller arbetet med barnkonsekvensanalyser. Det är få länsstyrelser som uppvisar ett tydligt och målmedvetet arbete med barnkonsekvensanalyser. Social tillsyn skiljer sig, här kan vi se att det finns ett tydligt barnperspektiv i arbetet men det framgår inte att det sker på ett systematiskt sätt. I det så kallade barnuppdraget kan vi se att till exempel barns och ungas synpunkter finns med i tillsynen, men det vore intressant att studera hur styrningen för arbetet ser ut.⁴ Barnombudsmannen skulle önska att det fanns ett mer aktivt arbete kring barnkonsekvensanalyser inom fler verksamheter.

---

³ Länsstyrelserna. Socialtjänsten och barnen - Länsstyrelsernas granskning av den sociala barn- och ungdomsvården 2006-2007. Stockholm 2008.

⁴ Länsstyrelserna. Socialtjänsten och barnen - Länsstyrelsernas granskning av den sociala barn- och ungdomsvården 2006-2007. Stockholm 2008.

4. Barns och ungas synpunkter hämtas in främst inom social omvårdnad

Enligt den nationella strategin ska barns och ungdomars inflytande i samhälls- och trafikplaneringen utvecklas. Målet för barnpolitiken är bland annat att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till delaktighet och inflytande. Regeringens målsättning är också att barnkonventionens anda och intentioner ska återspeglas i allt beslutsfattande och alla verksamheter som rör barn. Enligt barnkonventionens artikel 12 ska alla barn och unga ges möjlighet att framföra och få respekt för sina åsikter i frågor som berör dem.

Barnrättskommittén menar att Sverige ska garantera att beslut som är relevanta för barnet innehåller information om hur barnets åsikter hämtades in, i vilken utsträckning barnets åsikter accepterades och varför.

Tydlig styrning hos ett fåtal

För att kunna bedöma ledningens engagemang för att verka för ett systematiskt arbete för att möjliggöra barns inflytande ställde vi frågor om huruvida de utfärdat direktiv om att barns synpunkter ska hämtas in och om de identifierat när barns synpunkter ska hämtas in.

Fyra länsstyrelser uppger att de har utfärdat direktiv om att barns och ungas synpunkter ska hämtas in. Direktiven rör social omvårdnad, samhällsplanering och boende samt landsbygdsprogrammet.

Fjorton länsstyrelser har identifierat när barns och ungas synpunkter ska hämtas in inom social omvårdnad och tre inom samhällsplanering. Enstaka länsstyrelser har identifierat när barns och ungas synpunkter ska hämtas in inom krishantering, skydd mot olyckor, miljöskydd, naturvård, kulturmiljö, jämställdhet och integration.

Synpunkter hämtas in i liten utsträckning

Vi ville också ta reda på i vilken utsträckning barns och ungas synpunkter hämtas in inom de olika verksamheterna. Det är svårt att fånga genom en enkät, men vi anser att en självskattning från länsstyrelserna ändå kan ge en indikation på hur det ser ut.

Länsstyrelserna själva anser inte att synpunkter från barn och unga hämtas in i någon större utsträckning inom de olika verksamhetsområdena. Inom social omvårdnad sker det dock i en något högre utsträckning, men det är endast nio länsstyrelser som själva anser att det sker i stor eller mycket stor utsträckning. Anmärkningsvärt är att tre anser att så inte sker alls inom social omvårdnad. I två av dessa länsstyrelser kan Barnombudsmannen också se att ansträngningarna varit få för att öka barnperspektivet i deras verksamhet.

2005 ansåg två länsstyrelser att de ofta hämtade in barns och ungas synpunkter inom social omvårdnad och ingen ansåg att de alltid gjorde det. 2007 är det två som svarar i mycket stor utsträckning och sju som anser att det görs i stor utsträckning. Även om vi ändrat skalan mellan de två åren så anser vi att det har skett en liten förändring i rätt riktning här.

Olika former utvecklas

Länsstyrelserna fick också svara på ett antal fasta svarsalternativ om former för att hämta in barns och ungas synpunkter. Det fanns också möjlighet att beskriva andra former än de angivna.

Tre länsstyrelser uppger att de har ett ungdomsråd, men ett är ett ungdomsråd för personal under 30 år. De övriga två är länsstyrelserna i Dalarna respektive Gotland.

Gotland och Skåne använder sig också av enkäter för att hämta in barns och ungas synpunkter. Kalmar, Skåne, Stockholm och Blekinge har använt sig av referensgrupper med barn och unga och Kalmar, Södermanland och Västmanland har genomfört fokusgrupper med barn och unga. Av länsstyrelserna är det tio som uppger andra former för inflytande. Det rör sig främst om intervjuer med barn och unga inom social tillsyn men även kontaktklasser, samråd och framtidsverkstad.

Fyra länsstyrelser bedriver utvecklingsarbete kring barns och ungas möjligheter till inflytande inom samhällsplaneringen. Tio bedriver utvecklingsarbete inom social omvårdnad. Enstaka länsstyrelser bedriver utvecklingsarbete kring inflytande för barn och unga inom krishantering, skydd mot olyckor, miljöskydd, kulturmiljö, jämställdhet och integration. Sex uppger att de bedriver utvecklingsarbete inom andra verksamhetsområden än de vi angivit bland annat inom arbete med park och anläggning, miljömålsarbetet, mänskliga rättigheter och inom risk- och sårbarhetsanalyser.

	Direktiv om inflytande för barn och unga	Bedriver utveckling kring inflytande	Bedriver utvecklingsarbete kring inflytande inom andra verksamhetsområden än de angivna
Ja	4	11	6
Nej	17	10	15

Antal länsstyrelser: 21

Skillnader vad gäller flickor respektive pojkar

Barnombudsmannen ska rapportera till regeringen om utvecklingen i myndigheter avseende barns och ungas möjligheter till inflytande i beslutsprocesser och särskilt uppmärksamma skillnader mellan flickor och pojkar.

Elva länsstyrelser anser att hänsyn tagits till pojkars och flickors ibland olika behov och villkor i deras inflytandearbete. När de berättar hur så handlar det främst om tillsynen inom social omvårdnad.

Information om verksamheten riktad till barn är sällsynt

För att kunna vara med och lämna synpunkter är det viktigt att det finns tillgänglig och begriplig information om länsstyrelsernas verksamhet. Hos sex av länsstyrelserna finns det information om verksamheten som är speciellt anpassad och riktad till barn och unga, varav två uppger att barn och unga även varit delaktiga i utformningen av informationen.

Sammanfattande kommentar

Enligt den nationella strategin ska barns och ungdomars inflytande i samhälls- och trafikplaneringen utvecklas. Målet för barnpolitiken är bland annat att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till delaktighet och inflytande. Regeringens målsättning är också att barnkonventionens anda och intentioner ska återspeglas i allt beslutsfattande

och alla verksamheter som rör barn. Enligt barnkonventionens artikel 12 ska alla barn och unga ges möjlighet att framföra och få respekt för sina åsikter i frågor som berör dem.

Barnrättskommittén menar att Sverige ska garantera att beslut som är relevanta för barnet innehåller information om hur barnets åsikter hämtades in, i vilken utsträckning barnets åsikter accepterades och varför.

Även när det gäller barns och ungas möjligheter till inflytande så finns det mer att önska enligt Barnombudsmannen. Styrningen verkar inte vara tydlig och vi skulle vilja se ett tydligare systematiskt arbete kring barns och ungas möjligheter till inflytande inom länsstyrelsernas verksamheter, inte bara social tillsyn.

Det finns några positiva tendenser genom att fler former för barns och ungas inflytande har börjat utvecklas och att barns och ungas synpunkter tycks efterfrågas i en något högre utsträckning.

5. Slutsatser

Syftet med studien är att få en övergripande bild av hur länsstyrelserna arbetar med genomförandet av barnkonventionen och hur länsstyrelserna lever upp till den nationella strategin och regeringens mål för barnpolitiken.

Regeringens målsättning är att barnkonventionens anda och intentioner ska återspeglas i allt beslutsfattande och alla verksamheter som rör barn. För att det ska vara möjligt att införliva barnkonventionens anda och intentioner, ett barnperspektiv, krävs enligt Barnombudsmannen ett systematiskt arbetssätt.

I vår studie har vi utgått från en rad olika framgångsfaktorer som vi presenterade i inledningen av rapporten. I tio länsstyrelser kan vi se att det finns ett något mer aktivt utvecklingsarbete kring antingen barnkonsekvensanalyser och/eller former för inflytande. Gemensamt för dessa är att de har tydliga skrivningar i sina styrdokument, utbildning har skett och att uppföljning görs genom ordinarie verksamhetsuppföljning. Ett systematiskt arbete med utgångspunkt i framgångsfaktorerna ger resultat.

Även om vi ser att ett positivt arbete är på gång så kan inte regeringens målsättningar för barnpolitiken sägas vara uppnådda. Målen i den nationella strategin är generellt formulerade men slår an en inriktning för de statliga myndigheterna. Med facit i hand kan vi konstatera att strategin inte har varit en tillräcklig styrning. Länsstyrelserna ger uttryck för att regleringsbrev är viktiga och vi kan se att regleringsbrev har en effekt. Ser vi på regleringsbrevens innehåll sedan 2003 så har de framför allt omfattat den sociala tillsynen och det är också inom det området som vi kan se den största utvecklingen.

Länsstyrelserna fick ett uppdrag 2004 att kartlägga i vilken omfattning deras verksamheter berörde barn och unga och vilka åtgärder som skulle behövas för att utveckla och förbättra barnperspektivet i verksamheterna. Uppdraget tog sin utgångspunkt i den nationella strategin och fick inte alls den effekt som det så kallade barnuppdraget. Ett starkt bidragande skäl till detta tror vi är att kontinuiteten i regleringsbrev funnits avseende den sociala tillsynen men inte på övriga verksamhetsområden.

Vår slutsats är att frågan inte har getts tillräckligt hög prioritet av flera ledningar och att förutsättningar inte gavs att genomföra uppdraget att kartlägga i vilken omfattning deras verksamheter berörde barn och unga och vilka åtgärder som skulle behövas för att utveckla och förbättra barnperspektivet i verksamheterna.

Flera länsstyrelser har uttryckt att det finns en perspektivrötthet men regering och riksdag har satt upp sina målsättningar och myndigheternas uppgift är att leva upp till dem.

Det länsstyrelserna anser sig behöva för att driva arbetet med barnkonventionen vidare är tydliga uppdrag i regleringsbrev och fortsatta utbildningsinsatser jämte ledningens stöd för frågan. Vikten av regleringsbrev och den nya instruktionen för länsstyrelserna bekräftades vid det fokussamtal som Barnombudsmannen hade under 2007 med ett antal länsstyrelser.

Barnombudsmannen konstaterar att ledningens vilja och uthållighet är helt avgörande för ett framgångsrikt arbete med genomförandet av barnkonventionen.

Barnombudsmannen ser positivt på de initiativ som tas i olika länsstyrelser, men utvecklingen går fortfarande alldeles för långsamt. Takten i arbetet måste öka markant för att nå de målsättningar som finns i den nationella strategin.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Regleringsbrev för budgetåret 2003 avseende länsstyrelserna.

Regleringsbrev för budgetåret 2004 avseende länsstyrelserna.

Regleringsbrev för budgetåret 2005 avseende länsstyrelserna.

Regleringsbrev för budgetåret 2006 avseende länsstyrelserna.

Regleringsbrev för budgetåret 2007 avseende länsstyrelserna.

Regleringsbrev för budgetåret 2008 avseende länsstyrelserna.

Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion.

Litteratur

Länsstyrelserna. Socialtjänsten och barnen – Länsstyrelsernas granskning av den sociala barn- och ungdomsvården 2006–2007. Stockholm, 2008.

Barnombudsmannen. När viljan finns – Barnperspektivet i länsstyrelserna. 2007.

Barnombudsmannen. Röster som räknas – Barns och ungas delaktighet och inflytande. 2006.

Övriga källor

Barnombudsmannens enkätundersökning inom länsstyrelserna 2007.

Barnombudsmannens enkätundersökning inom länsstyrelserna 2005.

Barnombudsmannen. Slutrapport till socialdepartementet om myndighetsuppdraget (2007). 2008. www.bo.se

Bilaga

Återrapporteringskrav som rör barnkonventionen 2003–2008

År 2003 fanns inom social tillsyn ett mål om att länsstyrelserna skall verka för ett tydligt barnperspektiv i socialtjänsten och att länsstyrelserna skall redovisa genomförda tillsynsinsatser och effekterna av tillsynsinsatserna i förhållande till målet.

Under året 2004 reglerade regleringsbrevet att för verksamhetsgrenen social tillsyn skulle länsstyrelserna redovisa hur jämställdhets-, barn- och tillgänglighetsperspektivet beaktats i tillsynen, redovisa hur och i vilken utsträckning frågan om våld mot kvinnor uppmärksammas i tillsynen samt hur barnens förhållande uppmärksammats i tillsynen i de fall deras mödrar utsatts för våld. Länsstyrelserna fick också i uppdrag att kartlägga i vilken omfattning myndighetens verksamheter rör barn och redovisa de åtgärder som behövs för att utveckla och förbättra barnperspektivet i verksamheterna. Uppdraget baseras på den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige (prop. 1997/98:182) som uppger att barnkonventionen och dess intentioner skall finnas med i allt beslutsfattande som rör barn. Med barn avses personer under 18 år.

År 2005 anmodades länsstyrelserna inom verksamhetsgrenen social tillsyn kartlägga i vilken omfattning myndighetens verksamheter rör barn och redovisa de åtgärder som behövs för att utveckla och förbättra barnperspektivet i verksamheterna.

År 2006 uppmanades länsstyrelserna redovisa hur arbetet med att systematiskt integrera ett barnperspektiv i de verksamheter som rör barn fortskrider, med utgångspunkt i barnkonventionen. I redovisningen skall ingå vidtagna åtgärder utifrån den kartläggning av barnperspektivet som har genomförts, samt en redovisning av i vilken omfattning barnkonsekvensanalyser används i berörda verksamheter och utvecklingsmöjligheter för det arbetet. I detta arbete skall genomgående uppmärksammas att villkor och behov kan skilja sig åt för olika grupper av flickor och pojkar. De skulle också redovisa hur barnperspektivet, särskilt synpunkter från flickor och pojkar, har beaktats i ärenden inom socialtjänsten samt i vilken utsträckning kommuner gör barnkonsekvensanalyser.

Under året 2007 skulle länsstyrelserna redovisa inom verksamhetstillsynen (ej individtillsynen) hur barnperspektivet har integrerats i tillsynen, samt vilka insatser som genomförts för att stödja arbetet med att integrera ett barnperspektiv i socialtjänstens arbete.

År 2008 ska länsstyrelserna redovisa vilka insatser som har gjorts för att säkerställa att relevant personal som arbetar med barn eller vars arbete har konsekvenser för barn får utbildning och kompetensutveckling som är anpassad till arbetsuppgifterna och som säkerställer kunskap om barns rättigheter och synliggör barns behov och förutsättningar. Av redovisningen ska särskilt framgå på vilket sätt utbildningen kvalitetssäkras och hur kompetensen bibehålls över tid inom myndigheten.

Instruktion med bäring på barnkonventionen 2008

Länsstyrelserna har från och med 2008 även fått skrivningar i sin instruktion med bäring på barnkonventionen.

Länsstyrelsen ska vidare inför beslut eller andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för flickor och pojkar, och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa.